

Počítačová bezpečnost pro seniory

Jak na informace

Kryštof Měkuta
Ondřej Soukup

Digitální svět je založen na výměně informací

- od toho název informační technologie
- informace a její výměna mohou mít mnoho forem
 - z hlediska **vjemu**
 - text
 - zvuk
 - obraz
 - video

Digitální svět je založen na výměně informací

- od toho název informační technologie
- informace a její výměna mohou mít mnoho forem
 - z hlediska **technického**
 - SMS
 - e-mail
 - sociální sítě
 - chatovací aplikace
 - internetové stránky
 - streamovací platformy
 - ...

Digitální svět je založen na výměně informací

- od toho název informační technologie
- informace a její výměna mohou mít mnoho forem
 - z hlediska **odesílatele**
 - informaci odesílá jeden, skupina
 - zpravodajský web X chatovací skupina
 - známý, neznámý, anonymní

Digitální svět je založen na výměně informací

- od toho název informační technologie
- informace a její výměna mohou mít mnoho forem
 - z hlediska **příjemce**
 - zacílení
 - konkrétní osoba
 - konkrétní skupina
 - nebo někdo náhodný
 - počet příjemců
 - jednotlivec
 - skupina

Digitální svět je založen na výměně informací

- od toho název informační technologie
- informace a její výměna mohou mít mnoho forem
 - z hlediska **přístupu**
 - soukromá
 - uzavřená
 - pro určitou širší skupinu
 - ale nepřístupná z vně skupiny
 - veřejná

a určitě bychom našli mnoho dalších hledisek

Digitální svět je založen na výměně informací

- od toho název informační technologie
- informace a její výměna mohou mít mnoho forem
 - stačí si vybrat podle svých aktuálních preferencí
- my tak můžeme být v neustálém spojení
- a mít jakékoliv informace doslova na dosah
 - tedy ty pravdivé a užitečné
 - ale také
 - neúplné
 - nepřesné
 - nebo dokonce záměrně lživé či manipulující

Informace jsou základ

- na kterém vytváříme svůj světonázor
- podle kterého se rozhodujeme
 - třeba volíme ve volbách
 - investujeme své finance
- pro péči o naše zdraví
 - a tedy špatná informace může být i zdraví škodlivá

Příklad: *A pak vidím dezinfekci, která to během jedné minuty vyžene a existuje způsob, jak něco takového dostat injekcí dovnitř, provést téměř vyčištění.*

23. dubna 2020 nejmenovaný prezident USA radil léčit virovou nákazu vpichováním dezinfekce.

Zdroj: <https://www.businessinsider.com/trump-suggests-infecting-disinfectant-video-transcript-2020-4>

Informace jsou základ

- na kterém vytváříme svůj světobzor
- podle kterého se rozhodujeme
 - třeba volíme ve volbách
 - investujeme své finance
- pro péči o naše zdraví
 - a tedy špatná informace může být i zdraví škodlivá
- a mnohé další aspekty našeho života

Informace jsou síla

- která dokáže dostat lidi do ulic
 - vyvolat protesty nebo násilí
- která ovlivňuje politickou reprezentaci
 - mohou vést k pádu vlády (samozřejmě i právem)

Příklad: *Na začátku roku 2005 byla v médiích publikována kontroverzní zjištění o původu majetku rodiny Stanislava Grosse - tehdejšího předsedy vlády. To odstartovalo politickou krizi, která na konec vyústila v jeho demisi.*

Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Stani%20slav_Gross (podrobnosti a zdroje na stránce)

Informace jsou síla

- která dokáže dostat lidi do ulic
 - vyvolat protesty nebo násilí
- která ovlivňuje politickou reprezentaci
 - mohou vést k pádu vlády (samozřejmě i právem)
 - nebo k vzestupu politické strany
- která vůbec nemusí záviset na jejich pravdivosti

Informace jsou síla

- kterou si dobře uvědomují
 - politici - nejednou dobře načasovaná lež vyhrála (nebo prohrála) volby
 - firmy
 - státy
 - informace se může stát mocnou zbraní ve válce
 - někdy mluvíme o hybridní válce

Informace jsou síla

- některé státy mají moc informace kontrolovat
 - což je v rozporu s [Listinou základních práv a svobod](#)
 - cenzura nebo přímý vliv státu na média
- jiné se zkrátka musí vypořádat s riziky plynoucími z informační svobody
 - například podporou informační gramotnosti

A co pro to můžeme udělat my?

- čerpat kvalitní informace
- a vyhýbat se informacím nekvalitním
 - nebo vyloženým dezinformacím

Ale jak na to?

- základem je umět kvalitu informace rozpoznat
- k tomu je ale nejdříve třeba o ní něco vědět

Co nás dnes čeká?

- dnes se nedozvíte
 - co je pravda a co lež (to je opravdu jen a jen na každém z nás)
 - co máte číst a co ne
- zato se dozvíte
 - jaké charakteristiky by kvalitní informace měla mít
 - jaké varovné signály nám mohou prozradit
 - že nám někdo lže
 - nebo se s námi pokouší manipulovat

Kvalitní informace

- hodnotná
- srozumitelná
- správně prezentovaná
- ověřitelná
- aktuální

Napříč tím vším prostupuje ještě jedna důležitá vlastnost

- věrohodná

Kvalitní informace

Hodnotná

- zkratka je nám něčím užitečná
 - proto ji vůbec čerpáme
- což je samozřejmě subjektivní
 - každý má jiné zájmy a potřeby
 - pro jednoho zajímavé čtení je pro druhého brak
- posuzovat hodnotu informace je pro nás naprosto přirozené
 - jestli je nám k něčemu obvykle poznáme, aniž bychom se na to školili
 - **ovšem lživá, zavádějící, nebo manipulativní informace může hodnotně vypadat**
 - a bez odbornosti může být obtížné hodnotu posoudit
 - ale i informace s nulovou hodnotou je svým způsobem škodlivá

Kvalitní informace

Hodnotná

- digitální prostředí nás je schopné informacemi doslova zahltit
- příklady bezobsažných textů snad ani není třeba uvádět
- současnějším trendem jsou multimediální informace bez informační hodnoty
 - kočičí videa, videa neznámých roztomilých dětí
 - fotografie, co kdo z přátel zrovna jí a jakou si dal kávu
 - zaručné návody na všechno, video-komentáře o čemkoli, ...
- jsou typické zejména pro sociální sítě
- a mohou být samozřejmě příjemným relaxem
- také ovšem mohou stát poměrně hodně času
 - takže nám hodnotu nejen nedají, ale ještě nás o ni připraví (v podobě času)

Kvalitní informace

Srozumitelná

- zda informaci rozumí zvládne posoudit snad každý
- a zcela nesrozumitelnou zprávou se nejspíše nebudeme vůbec zabývat
 - ale co když působí velmi seriózně a jen nám chybí znalosti?

Příklad: Přípravek obsahuje unikátní kombinaci kvercetinu, nikotinamidu, riboflavinu a hypromelózy. Přispívá k normálnímu metabolismu homocysteinu. Díky tomu přípravek výrazně posiluje imunitu a zlepšuje paměť a pozornost.

- nadužívání odborného stylu a výrazů může dodat na zdánlivé věrohodnosti
 - musí o tom přece něco vědět, když o tom tak odborně píše
- pokud ale my sami informaci nerozumíme
 - neměli bychom se jí v žádném případě řídit
 - nebo bychom se měli nejdříve poradit s odborníkem, kterému důvěřujeme (třeba náš lékař)

Kvalitní informace

Správně prezentovaná

- což neznamená krásně nebo poutavě
- ale zejména
 - **ve správném kontextu**
 - **nezkresleně a v úplnosti**
 - v rámci deklarovaného žánru
 - **Příklad:**
 - zpravodajství neobsahuje názor nebo hodnocení zpravodaje
 - což se naopak třeba u komentáře očekává

Kvalitní informace

Správně prezentovaná

Příklad:

Evropská unie považuje ochranu střeblíka na Šumavě za nedostatečnou a po České Republice požaduje vrácení 100 milionů z rozdělených dotací.

- *Vracet 100 milionů za střeblíka, co si to dovolují?*
- *článek dokonce uvádí zdroj https://commission.europa.eu/news_cs*
 - *to vypadá seriózně*
 - *pojd'me se tedy na zdroj podívat*
 - *ale co tam nenajdeme !*

Kvalitní informace

Správně prezentovaná

Příklad:

Zpráva 1: Ministři životního prostředí EU považují ochranu střeblíka na Šumavě stále za nedostatečnou a požádali MŽP o pokračování iniciativy na jeho ochranu.

Zpráva 2: Kontroloři EU vyhodnotili dotaci 100 milionů pro firmu SuperAgro jako neoprávněnou a požadují její vrácení zpět do operačního programu Sever.

- ve skutečnosti se jedná o dvě různé zprávy ve špatném kontextu
- původní zpráva nám tedy nepředkládá vyloženě lži
- lže nám předkládáním smyšleného kontextu

Kvalitní informace

Správně prezentovaná

Příklad:

Vláda představila změny v nastavení sazeb DPH. Na léky se nyní bude vztahovat střední sazba, a tedy podraží. Naopak potraviny se přesunou do nejnižší sazby.

- tak teď záleží, za co vlastně kdo utratí víc
 - ale o to nám tu teď nejde
- nás zajímá, jak by se taková zpráva dala prezentovat s jiným vyzněním
- zkusíme si pár změn

Kvalitní informace

Správně prezentovaná

Příklad:

Vláda představila změny v nastavení sazeb DPH. Na léky se nyní bude vztahovat střední sazba, a tedy podraží.

Kvalitní informace

Správně prezentovaná

Příklad:

Vláda představila změny v nastavení sazeb DPH. Na léky se nyní bude vztahovat střední sazba, a tedy podraží.

- stačí jen část vypustit a zpráva je pro spotřebitele vyloženě negativní

Kvalitní informace

Správně prezentovaná

Příklad:

Vláda představila změny v nastavení sazeb DPH. Na léky se nyní bude vztahovat střední sazba, a tedy podraží. Důchodci si již léky nebudou moci dovolit.

- stačí jen část vypustit a zpráva je pro spotřebitele vyloženě negativní
- a můžeme ještě přidat nějaký ten názor
 - ale tvářit se, že je to faktická součást zprávy
- tohle už si vláda za rámeček nedá
- přitom zpráva není vyloženě lživá
 - ale představuje jen vybranou část pravdy
 - a navíc vyvozuje vlastní závěr

Kvalitní informace

Správně prezentovaná

Příklad:

Evropská Unie škodí zdraví! Ministerstvo financí přiznalo, že povinné platby ČR do EU v roce 2021 trojnásobně přesahovali rozpočet ministerstva zdravotnictví:

<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/mf-predklada-rozpocet-na-rok-2022-42874/>

<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/cista-pozice-cr-vuci-eu-dosahla-v-roce-2-46333>

- dokonce odkazují na stránky ministerstva financí, kde můžeme vše dohledat
 - A skutečně je to tak! To je nehoráznost! Platíme do EU a nemáme na zdravotnictví! **Nebo ne?**
- opět není informace úplná a stačí se pozorně podívat na uvedené zdroje
 - do EU jsme v roce 2021 skutečně odvedli **66 mld.** a ministerstvo zdravotnictví hospodařilo s rozpočtem jen **18 mld.**, zároveň jsme ale z EU celkově obdrželi **155 mld.**

Kvalitní informace

Ověřitelná

- z jakých zdrojů autor vychází?
 - Je uvedený zdroj? Pokud ne, jedná se pravděpodobně čistě o autorův názor
 - Je zdroj dohledatelný? Pokud ne, může to být anonymní nebo neexistující expert, smyšlený zdroj ...
 - Pokud informace obsahuje odkaz na zdroj
 - podívejme se, kam vede
 - (pozor na nebezpečné odkazy - nic zde nevyplňovat a nestahovat)
 - pokud po proklikání stále nenacházíme relevantní zdroj **nejspíše neexistuje**
 - podvodné weby často odkazují sami na sebe nebo se několik spřízněných webů cituje navzájem dokolečka, aby vyvolali pocit důvěryhodnosti

Kvalitní informace

Ověřitelná

Pokud se nepodařilo zdroj spolehlivě ověřit, zkusme ověřit samotnou zprávu

- Nejde o vyvrácenou dezinformaci (hoax)?
 - zkusme zprávu vyhledat pomocí titulku nebo části obsahu ve vyhledávači
 - případně se rovnou podívat na některý z webů, které se ověřováním zabývají
 - www.hoax.cz, www.manipulatori.cz, www.demagog.cz
- Uvádí informaci i další (důvěryhodné) zdroje?

Kvalitní informace

Ověřitelná

Příklad:

"Mám pro všechny smutnou zprávu. V úterý jsem jela do Rokycan a na přivaděči k dálnici u Kyšic jsem viděla autobus, který zastavila PČR. Z autobusu vyběhlo asi 30 uprchlíků a rozutekli se do lesa směrem na Letkov. Včera i dnes jsem hledala zprávu v tisku nebo na internetu a na nic jsem nenarazila. A pak že prý jsou lidé hysteričtí a že prý my tu uprchlíky nemáme!!!! Jen sdílejte, když se to občané z tisku nedozví!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!". Jana Levová, SPD Tomio Okamury."

- Zdroj - Jana Levová, poslankyně za SPD, existuje a zprávu sdílela na svém facebookovém profilu.
- Zkusme ověřit obsah

Kvalitní informace

Ověřitelná

Příklad:

Hledáním na google.com se podařilo najít vyjádření policie

"...

V úterý 24.5.2016 v 9.52 byla oznámena dopravní nehoda u obce Kyšice na Plzeňsku, při které došlo ke střetu autobusu meziměstské dopravy s osobním vozidlem. Na místo byla přivolána hlídka policie, která dopravní nehodu šetřila. Osoby, které autobusem cestovaly, jej po nehodě opustily a pokračovaly ve své cestě dle vlastního uvážení.

..."

Kvalitní informace

Aktuální

Příklad:

Českem hýbe nová kauza. Premiéra vyšetřuje policie pro podezření z korupce. Nespokojeným poslancům měl nabízet politické trafiky výměnou za podporu vlády.

- tak to je opravdu skandální, to chce demisi
- ale vlastně jen do té doby, než zprávu zkusíme vyhledat
 - a zjistíme, že se nejedná o současného, nýbrž bývalého premiéra
 - a zmíněná kauza je více než deset let stará
- opět se nejedná o lež, ale chybějící časový kontext nás může uvést v omyl

Kvalitní informace

Věřohodná

- abychom mohli informaci věřit, vyžadujeme od ní všechny předchozí kvality
 - hodnotná
 - srozumitelná
 - správně prezentovaná
 - ověřitelná
 - aktuální
- a ještě něco navíc

Kvalitní informace

Věřohodná

- pochází od důvěryhodného autora
- pokud tedy autor není uveden
 - nebo pouze nicneříkající zkratka či pseudonym
 - **Zpozorněte!**
 - důvěryhodný autor nemá důvod se skrývat
- pokud autor uveden je, můžeme si jej vyhledat
 - zda-li skutečně existuje
 - zda-li je skutečným autorem dané informace (na internetu je snadné se za někoho vydávat)
- pokud se autora nepodaří ověřit, nelze informaci pokládat za věrohodnou

Kvalitní informace

Věřohodná

Příklad:

Sjezd ÚV KLDK aktualizoval jadernou doktrínu. Nyní umožňuje vyslat jadernou hlavici do Evropy pouze na základě rozhodnutí generálního tajemníka.

Autor: Anonym

- vidíme, že autor se pod takovou zprávu raději ani nepodepsal
- zprávu tedy opravdu nelze považovat za věrohodnou
 - nejspíše nás pouze straší

Kvalitní informace

Věrohodná

Příklad:

Sjezd ÚV KLDK aktualizoval jadernou doktrínu. Nyní umožňuje vyslat jadernou hlavici do Evropy pouze na základě rozhodnutí generálního tajemníka.

Autor: NočníVlk42

- tohle opravdu není o moc víc, než anonym
- můžeme samozřejmě zkusit pseudonym dohledat
 - pokud jej skutečně dohledatelně používá **reálná osoba** a jsme zároveň schopni dohledat i její **spojení s tímto textem**, můžeme autorství rozkrýt
 - to už ale vyžaduje jistou detektivní práci a my se můžeme zamyslet, proč nás do ní autor tlačí

Kvalitní informace

Věrohodná

Příklad:

Sjezd ÚV KLDK aktualizoval jadernou doktrínu. Nyní umožňuje vyslat jadernou hlavici do Evropy pouze na základě rozhodnutí generálního tajemníka.

Autor: Pavel Novák

- to už sice není anonym, ale vzhledem k četnosti jména k němu nemá daleko
- na rozdíl od pseudonymu ovšem může jméno dávat iluzi přiznaného autorství
- které ale bez dalšího určení nemáme šanci ověřit
 - což může být záměrem

Kvalitní informace

Věrohodná

Příklad:

Sjezd ÚV KLDŘ aktualizoval jadernou doktrínu. Nyní umožňuje vyslat jadernou hlavici do Evropy pouze na základě rozhodnutí generálního tajemníka.

Autor: Pavel Novák - Horní Heršpice

- to už vypadá lépe, takových už nemůže být tolik
- stále ovšem takový podpis není víc než anonym, dokud si jej neověříme
 - jednoduše stačí zadat do běžného vyhledávače (Google, Seznam, Yahoo, Bing, ...)
 - pokud je totiž známým autorem, expertem, nebo vědcem, určitě o něm bude záznam
 - tak ho zkusme najít

Kvalitní informace

Věřohodná

Příklad:

Sjezd ÚV KLDK aktualizoval jadernou doktrínu. Nyní umožňuje vyslat jadernou hlavici do Evropy pouze na základě rozhodnutí generálního tajemníka.

Autor: Pavel Novák - Horní Heršpice

Vyhledávám:

Jeden výsledek. Automechanik. Dokonce provozuje vlastní autodílnu.

- To je hezké. Skutečně se ale jedná o experta na danou problematiku?

Kvalitní informace

Věřohodná

Příklad:

Sjezd ÚV KLDŘ aktualizoval jadernou doktrínu. Nyní umožňuje vyslat jadernou hlavici do Evropy pouze na základě rozhodnutí generálního tajemníka.

Autor: Pavel Novák - Horní Heršpice

Vyhledávám:

Padesát výsledků. Univerzitní profesor a věhlasný kardiochirurg.

- To je skutečně známá osoba! Ale souvisí kardiochirurgie a KLDŘ?
 - zkusme zpřesnit vyhledávání přidáním klíčového slova **KLDŘ**

Kvalitní informace

Věřohodná

Příklad:

Sjezd ÚV KLDK aktualizoval jadernou doktrínu. Nyní umožňuje vyslat jadernou hlavici do Evropy pouze na základě rozhodnutí generálního tajemníka.

Autor: Pavel Novák - Horní Heršpice

Vyhledávám:

Prof. Pavel Novák se distancuje od zastrašujících zpráv o jaderných hlavicích.

- A je to jasné! Věhlasné jméno pouze někdo využil pro svůj nekalý záměr
 - Na internetu je velmi snadné se za někoho vydávat

Kvalitní informace

Věřohodná

Příklad:

Sjezd ÚV KLDPR aktualizoval jadernou doktrínu. Nyní umožňuje vyslat jadernou hlavici do Evropy pouze na základě rozhodnutí generálního tajemníka.

Autor: [Jaroslav Dvořák](#)

- Tentokrát nám autor dokonce poskytl odkaz
 - <https://www.prf.cuni.cz/163/katedra-politologie-a-sociologie>
- Ověřování nám dokonce ulehčil a deklarovaná odbornost vypadá relevantně
- Teď už se jen podívat, jestli na dané stránce takový autor skutečně je
 - A raději si i vyhledat, zda má s danou zprávou opravdu něco společného

Důvěryhodnost zdrojů - médií

- zpravodajské weby, internetová rádia, televize
 - důvěryhodnost vydavatele lze ověřit
- weby firem a institucí
 - edukativní materiály
 - prezentace vlastní činnosti, reklama
- blogy, kanály/účty na sociálních sítích - twitter, youtube
 - osobní názory, komentáře autora, jsou uvedeny zdroje a jsou věrohodné?
- přeposílané maily, sms, zprávy na soc. sítích, komentáře u článků
 - **Zpozorněte!**
 - není jasný původ informací
 - (jsou hodnotné, srozumitelné, správně prezentované, ověřitelné, aktuální?)

A co nekvalitní informace?

- může se samozřejmě jednat pouze o nedůslednost
- zároveň můžeme v kyberprostoru často narazit i na vyložené lži
 - což je v pořádku, pokud jde o satiru
 - ale ne, když se informace tváří jako seriózní zpráva
- pokud je nepravda vytvářena a šířena záměrně
 - mluvíme o dezinformaci
 - nebo fake-news (falešné zprávy)
- někdy se mohou snažit pouze zaujmout
 - a inkasovat peníze za zobrazenou reklamu
- často ale také manipulovat veřejným míněním
 - v něčí prospěch či naopak nepospěch
 - vyvolat strach, nedůvěru, konflikt, rozkol ve společnosti

Dezinformace

- mají také své typické vlastnosti
 - podle kterých je můžeme rozpoznat
 - a které nám prozradí, že bychom informaci neměli brát vážně
- v první řadě je to absence dosud popsaných vlastností
 - hodnotná, srozumitelná, správně prezentovaná, ověřitelná, aktuální, věrohodná
- navíc ale některé další

Dezinformace

Emoce

Příklad: *VŠECHNO ZDRAŽUJÍ a vy jenom sedíte doma!!! Už toho bylo DOST!
Nejste přece žádné tupé ovce! Nenechte si od vlády diktovat!!!!*

Příklad: *Ministr lhal o úplatku??? Že by další krabice od vína?!! PRAVDA MUSÍ
KONEČNĚ VEN!!! Ale pozor, čtení jen pro silné povahy!*

Příklad: *Zdravotnictví je v rozkladu! Důchodkyni se zlomenou nohou našli ležet v
kuchyni až po dvou dnech. Bála, že bude platit za sanitku.*

- takové čtení opravdu zvedne ze židle, **proto je třeba jej brát s rezervou**

Dezinformace

Emoce

- kvalitní informace totiž **nejsou žádné drama**
 - nepotřebují dramatické titulky, VELKÁ PÍSMENA, ani !!! ???
- a i když jsou emoce naprosto přirozená věc
 - je to také jeden z typických znaků dezinformací
 - a snadný způsob, jak s námi manipulovat
 - ať už je snahou jen nás u čtení udržet (což může být pro autora důležité)
 - nebo nám něco podsunout
- hlavně zachovat klid
- případně se zaměřit na pasáže, které nás nejvíce straší nebo štvou
 - **a ověřit si je**

Dezinformace

Svalování viny

Evropská unie nás nutí jíst zkažené maso a nekvalitní potraviny

Smrt George Floyda byla falešná, demonstrace organizuje George Soros

- Zpráva bez dokazování obviňuje člověka (skupinu lidí, instituci) ze způsobení problematické situace

Nálepkování

- Zpráva používá emocionálně zbarvená přízviska ve spojení s člověkem (skupinou lidí, institucí)

Dezinformace

Nátlak

Příklad: *Pokud nevezmeme spravedlnost do svých rukou, vláda prodá cizákům všechno naše lithium! Musíme vyjít do ulic a ukázat jim, že tahle země je naše!*

Příklad: *Pokud vám spravedlnost není lhostejná, podepište petici.*

Příklad: *Cenzura nesmí zvítězit! Pravda je naše a tu si vzít nenecháme! Pokud nechcete dovolit, aby nás umlčeli, podpořte nás zasláním daru na účet.*

Příklad: *Přepošlete tuhle zprávu všem svým známým, pokud je chcete ochránit!*

Příklad: *Sdílejte to, než to smažou!*

Dezinformace

Nátlak

- pokud na nás zpráva tlačí
 - patrně má jiný zájem, než nás informovat
 - proto bychom měli obsažené informace **brát s rezervou**
- nejspíše nám bude i hrozit a snažit se hrát emoce
- nebo předkládat instrukce k následování
 - sdílet, přeposílat, zaslat peníze, ...
- v takových případech bude nejlepší zprávu ignorovat

Dezinformace

Exkluzivita

- mohlo by se možná podle názvu zdát, že se jedná o výhodu
 - nikoli ovšem z pohledu odběratele
- média se totiž doslova přetahují o zajímavé informace
 - a čím peprnější záležitost, tím vyšší zájem o ní také něco napsat
- závažná zpráva, o které nikdo jiný nepíše (zkuste zadat do vyhledávače)
 - **je přinejmenším velmi podezřelá**
 - měli bychom minimálně vyčkat, zda-li se nezačne objevovat i jinde
- pokud autor tvrdí, že tuto informaci nám v jiných médiích neřeknou
 - vlastně říká, že nám všichni lžou a on jediný říká pravdu
 - **což je krajně podezřelé**
 - opravdu nám všichni lžou?
 - nebo jen nechtějí takové bludy šířit?

Dezinformace

Nedodržení formátu

- lehce jsme již toto téma otevřeli v rámci kvalitní informace
 - součástí kvality je správná prezentace
 - jejíž součástí je právě i formát (nebo také žánr)
- většinu digitální komunikace lze těžko zařadit pod nějaký seriózní formát
 - diskuze pod články
 - řetězové maily
 - sociální sítě
- i v digitálním prostředí ovšem může fungovat seriózní žurnalistika
 - zpravodajské weby, internetové televize nebo rádia, digitální verze tiskopisů
 - stejně jako se přesouvají na internet odběratelé, přesouvají se i média

Dezinformace

Nedodržení formátu

- ale tak jako je snadné se na internetu vydávat za někoho jiného
- je snadné se vydávat za seriózní zpravodajské médium
 - mít vlastní internetové stránky může opravdu každý
 - což třeba neplatí o tištěném periodiku
 - a pak si tam může psát, co chce

Jak ale potom poznat seriózní zpravodajské médium od dezinformačního?

Dezinformace

Nedodržení formátu

- zpravodajské médium nabízí zpravodajství
 - a my už víme, že seriózní zpravodajství není žádné drama

Prezentuje se dané médium jako zpravodajské, ale články jsou plné emocí, očerňování, zdůrazňování vlastní pravdivosti a exkluzivity?

- **pak se o zpravodajství rozhodně nejedná**
 - navíc je minimálně podezřelé, pokud se dané médium za zpravodajské vydává
- je v pořádku vložit do článku svůj vlastní názor
 - musí být ale zřejmé, že se jedná o autorův komentář
 - předkládaná informace je pak pouze jedním možným pohledem (autorovým)

Dezinformace

Manipulace s obrazem

Lod' s afričany v italském přístavu

Dezinformace

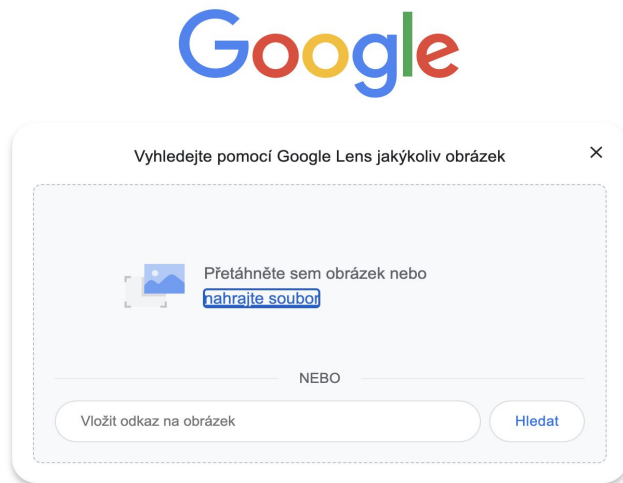
Manipulace s obrazem

google.com - vyhledávání pomocí obrázku

Dezinformace

Manipulace s obrazem

google.com - vyhledávání pomocí obrázku

Dezinformace

Manipulace s obrazem

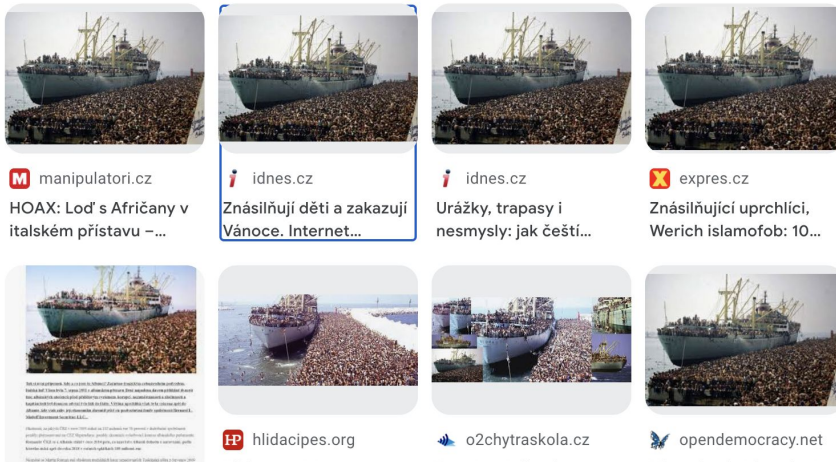
The Human Cargo

Film z roku 2012

Vyhledávání

Vizuální podobnost

google.com - vyhledávání pomocí obrázku

Dezinformace

Manipulace s obrazem

Papež František je nová módní ikona

Dezinformace

Konfirmační zkreslení

- věc typická pro uzavřené skupiny
- zejména pak pro sociální sítě
 - kde nám algoritmus vybírá obsah, který nás nejspíše zaujme
 - a proto nám vybírá často obsah laděný stejným ověřeným způsobem
- základem je vytvoření sociální bubliny
- kde se lidé s podobným názorem vzájemně více a více utvrzují
 - což může snadno vyvolat pocit, že si to samé myslí všichni
 - vzniká kmenová mentalita (každý z vnějšku je potenciální nepřítel)
 - a zatvrzelá skupina mezi sebe nepustí jiný pohled na věc
- to může snadno vést i k radikalizaci

Dezinformace

Konfirmační zkreslení

- **sociální sítě jsou z principu neobjektivním zdrojem informací, protože jejich algoritmy nám nabízejí pouze to, co si myslí, že chceme**
 - což odhadují podle naší dosavadní aktivity
 - co jsme si skutečně rozklikli
 - a kolik času u toho strávili
 - takže nám vybírají podobné věci dokola
 - a na jiný pohled na věc proto nejspíše nenarazíme
- cílem samozřejmě je, abychom na nich strávili více času

Dezinformace

Konfirmační zkreslení

- **jedinou možnou obranou je neuzavírat se**
 - srovnávat si různá média
 - snažit se na informace kriticky nahlížet
 - a nediskutovat jen virtuálně, ale také naživo
 - ve virtuálním prostoru často nemůžeme vědět, jestli člověk na druhé straně je skutečně ten, za koho se vydává, a někdy ani, jestli vůbec reálně existuje
- **a samozřejmě pomůže se vzdělávat**

Shrnutí

- informace jsou nesmírně důležité a také mocné
- proto bychom měli usilovat o čerpání kvalitních informací
 - hodnotné, srozumitelné, správně prezentované, ověřitelné, aktuální
 - od důvěryhodného autora a z důvěryhodného média
- a mít se na pozoru před informacemi nekvalitními
- a především vyloženými dezinformacemi
- zejména pozor na
 - emoce, svalování viny, nátlak, exkluzivitu, nedodržení formátu
 - manipulaci s obrazem, konfirmační zkreslení
- pomoci nám může
 - porovnání informací z několika zdrojů, kritické myšlení, čerpání informací i mimo digitální svět

Použité zdroje

- E-bezpečí
 - <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/104-jak-overit-informace-na-internetu-2018-letak-skladacka/file>
 - <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/100-letak-fake-news-nepravdive-informace-a-dezinformace-v-online-prostredi/file>
- Elpida
 - <http://medialka.elpida.cz/pro-seniorzy#dokumenty>
- Rámcový vzdělávací program
 - <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/120/JAK-ROZPOZNAT-VEROHODNOST-RELEVANCI-SPOL-EHLIVOST-INFORMACI-A-INFORMACNICH-PRAMENU.html>
 - <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/128/priznaky-neverohodnych-informacnich-zdroju.html>
- Zvol si info
 - <https://zvolsi.info/app/uploads/2019/03/Aktualizace-Surfa%C5%99e.pdf>

A na závěr něco praktického

- https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/hra-dezinformace-fake-news-falesne-zpravy_1808310740_zlo
- nebo stačí vyhledat **rozhlas hra dezinformace**

Děkujeme za pozornost